

SAMMANDRAG AV RISKBEDÖMNINGEN FÖR PENNINGTVÄTT OCH FINANSIERING AV TERRORISM

1 Riskbedömningssammandragets bakgrund

Syftet med lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017, nedan penningtvättslagen) är att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism, att främja avslöjande och utredning av sådan verksamhet och att effektivisera spårning och återtagande av brottsvinningen.

Med penningtvätt avses åtgärder genom vilka man strävar efter att maskera eller dölja den förvärvade tillgångens ursprung. Vid penningtvätt är misstanken riktad till tillgångarnas ursprung. Tillgångarna som är förvärvade genom brott kan härröra från vilket brott som helst. Med finansiering av terrorism avses å sin sida exempelvis verksamhet där man ger eller samlar in kapital för genomförande av terroråd. Vid finansiering av terrorism riktas misstankarna mot tillgångarnas användningsändamål. Tillgångarna som används för finansiering av terrorism kan härröra också från lagliga källor och det kan handla om mindre summor som är förknippade med liten risk för penningtvätt.

De som omfattas av penningtvättslagen kallas rapporteringsskyldiga. De rapporteringsskyldiga ska göra riskbedömningar för att kunna identifiera och bedöma riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism. Den behöriga tillsynsmyndigheten ska göra en bedömning av riskerna för att penningtvätt och finansiering av terrorism utövas genom rapporteringsskyldiga som omfattas av tillsynen. Varje tillsynsmyndighet ska offentliggöra ett sammandrag av riskbedömningen.

Regionförvaltningsverket i Södra Finland (nedan RFV i Södra Finland) övervakar att penningtvättslagen och bestämmelserna som är utfärdade med stöd av den följs. RFV i Södra Finland har gjort upp det här sammandraget av riskbedömningen med tanke på risker i samband med sådana rapporteringsskyldigas verksamhet som övervakas av myndigheten. I sammandraget går igenom faktorer som det är skäl att rapporteringsskyldiga beaktar vid bedömningen av risken för penningtvätt och finansiering av terrorism i samband med den egna verksamheten.

2 Utgångspunkterna för bedömningen av risker

Vissa sektorer har utsetts till rapporteringsskyldiga eftersom man genom att köpa nyttigheter eller tjänster som de erbjuder kan maskera brottsliga tillgångars ursprung. Rapporteringsskyldigheten kan även vara baserad på att vissa aktörer i och med sin yrkeskompetens har särskilda förutsättningar att lägga märke till suspekta drag i sina klienters verksamhet. Ibland kombineras dessa två faktorer och då är det också skäl för den rapporteringsskyldiga att bedöma faktorerna specificerade i sammandraget ur båda synvinklarna.

Vanligen har de rapporteringsskyldiga som har stamkunder bättre förutsättningar att följa kundens verksamhet på lång sikt och lägga märke till suspekta avvikelser i dess verksamhet. Det är svårare för dem som gör tillfälliga, enskilda transaktioner med sina kunder att följa med kundernas verksamhet på lång sikt vilket gör dessa lockande ur penningtvättarens synvinkel. Den rapporteringsskyldiga ska dock ha förutsättningar att lägga märke till atypiskt beteende i den egna sektorn även om det inte skulle vara möjligt att följa med kunden på längre sikt.

3 Riskfaktorer

Användning av kontanter

Traditionellt har användningen av mycket kontanter i verksamheten traditionellt varit och är fortsättningsvis en faktor som ökar risken för penningtvätt. Risken förknippad med kontanter beror helt enkelt på att det är väldigt svårt att fastställa ursprunget för kontanterna. Användningen av kontanter gör dessutom att transaktionen kan göras anonymt och då är exempelvis de faktiska förmånstagarna svåra att spåra. I Finland har användningen av kontanter minskat så mycket att stora kontantbetalningar allmänt betraktas som suspekta. En del av brottsligheten (till exempel narkotikabrottsligheten) är däremot alltså mycket kontantintensiv.

Också produkter som är jämförbara med kontanter och som enkelt kan omvandlas till pengar, såsom guld och ädelstenar, är lockande ur penningtvättarens synvinkel. För terrorismfinansieringens del har även smuggling av olika slags fornlösen och antik setts som ett växande hot.

Rapporteringsskyldiga i vilkas verksamhet risken eller iakttagelsen av den poängteras:

- Valutaväxling (servicens attraktivitet)
- Pantlån (produktens/servicens attraktivitet)
- Produkthandel (produktens/servicens attraktivitet)
- Bokförare (observationsmöjligheter).

Skenrättshandlingar

Egendom som är föremål för penningtvätt och förvärvat genom brottslig verksamhet kan överföras vidare med olika skenrättshandlingar. Sådana är exempelvis fingerade köp- eller säljavtal på basis av vilka tillgångar flyttas utan att motsvarande produkter och/eller tjänster i verkligheten byter ägare. Det kan också vara fråga om avtalsvite i samband med dylika skenavtal som skenbart ger ett giltigt skäl att överföra tillgångar mellan avtalsparterna. En modell för överföring av tillgångar från en part till en annan kan vara ett skenbart skuldförhållande där lånemedlen aldrig är betalade till skengäldenären som ändå gör avbetalningar på den fiktiva skulden. Med dylika skenrättshandlingar strävar man efter att skapa en trovärdig grund eller trovärdigt ursprung för överföringen av tillgångar i finansieringssystemet.

Rapporteringsskyldiga i vilkas verksamhet risken eller iakttagelsen av den poängteras:

- Skatterådgivning
- Bokförare
- Juridisk rådgivning
- Finansieringstjänster
- Indrivning

Kundmedelskonton

Användningen av kundmedelskonton i penningtvätt har lyfts fram i den nationella undersökningen om riskerna med penningtvätt och finansiering av terrorism. Kundmedelskontona är förknippade med risk bland annat eftersom de inte omfattas av bokföringsskyldigheten. Mottagaren känner inte alltid till det exakta ursprunget för tillgångarna som överförs till kundmedelskontot och övervakning av tillgångar som flyttas via klientmedelskonton är svårt. Det är skäl för rapporteringsskyldiga att ägna särskild noggrannhet då tillgångar flyttas vidare från kundmedelskontona. Särskilt riskfyllda är återbetalningar i anknytning till återgångna affärstransaktioner och överbetalningar.

Rapporteringsskyldiga i vilkas verksamhet risken eller iakttagelsen av den poängteras:

- Förmedlingsrörelser
- Juridiska tjänster
- Skatterådgivning
- Indrivning
- Juridisk rådgivning
- Finansieringstjänster

Transaktioner som kräver särskild sakkunskap

Enligt internationella och nationella undersökningar ökar brottsligheten och därmed blir även penningtvätt hela tiden allt mer yrkesmässig. Särskild sakkunskap krävs för att skapa och administrera de komplicerade företags- och ägandestrukturer som används för penningtvätt. Transaktionerna som utnyttjas för penningtvätt blir allt mer komplicerade och flyttning av tillgångar från ett ställe till ett annat kräver flera sektors yrkespersoners kunskap. Skapandet av komplicerade företagsstrukturer är en metod som ofta används för att dölja de faktiska förmånstagarna. Därför är det skäl för vissa grupper av rapporteringsskyldiga att vara medvetna om att sakkunnigtjänsterna de erbjuder i det hänseendet också lockar brottsliga aktörer. Å andra sidan är det för rapporteringsskyldiga bra att ägna uppmärksamhet åt kunder vars ägande- och verksamhetsstrukturer verkar vara misstänkt komplicerade.

Rapporteringsskyldiga i vilkas verksamhet risken eller iakttagelsen av riskfaktorer poängteras:

- Skatterådgivning
- Bokförare
- Juridiska tjänster
- Företagstjänster
- Finansieringstjänster

Identifiering av verklig förmånstagare

Som nämnts ovan används komplexa företags- och ägandestrukturer för penningtvätt, som å ena sidan syftar till att dämpa tillgångarnas ursprung, men också till att försvåra utredningen av vems tillgångar det faktiskt handlar om. Lagen förpliktar de rapporteringsskyldiga att identifiera kundens verkliga förmånstagare, men i praktiken i synnerhet utanför finansbranschen, förblir identifieringen ofta ytlig. Definitionen av den verkliga förmånstagaren bör vara tydlig för alla. Dessutom bör särskild uppmärksamhet fästas vid de utredningar av ägarstrukturerna som fås av kunderna. Numera underlättas situationen av att skyldigheten att upprätthålla uppgifter om förmånstagare började från början av 2019 och från och med den 1 juli 2019 borde inhemska företags uppgifter om verkliga förmånstagare ha registrerats i handelsregistret.

Rapporteringskyldiga i vilkas verksamhet risken eller iakttagelsen av riskfaktorer poängteras:

- Förmedlingsrörelser
- Skatterådgivning
- Bokförare
- Juridiska tjänster
- Företagstjänster
- Finansieringstjänster